

นิติปรัชญาในตติยปาราชิกกัณฑ์

Philosophy of Law in Tatiya Parajika

¹อภิโชค เกิดผล, และ ²พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตตโม

¹Apichoke Kerdpon and ²Phramahamaghavin Purisuttamo

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University

Email: ¹mr.apichoke@gmail.com, ²maghavin.pur@mbu.ac.th

Received June 11, 2022; Revised July 21, 2022; Accepted October 6, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษานิติปรัชญาเกี่ยวกับการทำลายชีวิตมนุษย์ 2) เพื่อศึกษาดตติยปาราชิกกัณฑ์ และ 3) เพื่อวิเคราะห์นิติปรัชญาในตติยปาราชิกกัณฑ์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และจากผลจากการศึกษา พบว่า 1) นิติปรัชญาว่าด้วยการทำลายชีวิตมนุษย์ในแง่มุขอภิปรัชญานั้นประกอบไปด้วยทั้งมโนทัศน์ตามแนวนิติธรรมชาตินิยมในแง่ของเนื้อหาของข้อบังคับและนิติปฏิธานนิยมในแง่ของการกำหนดอัตราโทษและสภาพบังคับ 2) ตติยปาราชิกกัณฑ์รวมทั้งพระวินัยทั้งหมดมีคุณสมบัติเป็นชุดปทัสสถาน โดยตติยปาราชิกกัณฑ์นั้นมีเนื้อหาอย่างสมบูรณ์ในตัวในส่วนขององค์ประกอบในการวินิจฉัย มีการแสดงถึงตัวอย่างการปรับใช้พระวินัยกับกรณีต่าง ๆ โดยจะมีผลที่แตกต่างกันหากองค์ประกอบในการวินิจฉัยมีความแตกต่างกัน และ 3) พบว่ามีมโนทัศน์ในทางนิติปรัชญาที่คล้ายคลึงกันระหว่างตติยปาราชิกกัณฑ์และกฎหมายที่บังคับใช้จริง ทั้งในแง่ของการพิจารณาระหว่างแนวคิดนิติธรรมชาตินิยมและนิติปฏิธานนิยม การใช้แนวทางจริยศาสตร์ที่ไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นกรณีธรรมหรืออันตวิทยาอย่างชัดเจน และวิธีการในการปรับใช้กฎเกณฑ์หรือนิติวิธีในการวินิจฉัย

คำสำคัญ: การทำลายชีวิตมนุษย์; นิติปรัชญา; ตติยปาราชิก; ปฏิธานนิยม

Abstract

The objectives of this research article were: 1) to study the philosophy of law about manslaughter; 2) to study Tatiya Parajika; and 3) to analyze the philosophy of law in Tatiya Parajika. This study used qualitative research methodology. The results of the study found that: 1) The philosophy of law about manslaughter, in the metaphysical aspect, is comprised of both

legal naturalism concept, in content of regulation, and legal positivism concept, in punishment determining and enforcement; 2) Tatiya Parajika, whole Vinaya pitaka also, has quality of norm. Tatiya Parajika is a complete diagnostic conduct system using elements of the offence. It has examples of applying the norm to the cases, which introduces different sanctions in cases that have different elements of the offence; and 3) There are similar philosophy of law concepts in Tatiya Parajika and positive law. So, the law about manslaughter and Tatiya Parajika have very close ideas to each other, the integration of legal positivism concept and legal naturalism concept, the way of ethics, which is not just deontology or teleology, and the norm applying method or legal method to diagnosis.

Keywords: Manslaughtering; Philosophy of law; Tatiya Parajika; Positivism

บทนำ

สังคมของสมณเพศก็เป็นไปในทำนองเดียวกันกับสังคมของคฤหัสถ์ ลึกซึ้งของพระภิกษุหรือก็คือระบบพระวินัย นั้นนอกจากจะเป็นเครื่องช่วยติกรอบให้วัตรปฏิบัติของพระภิกษุอยู่ภายใต้กรอบอันเหมาะสมตึงงามและสำรวมเพื่อเอื้อต่อการฝึกปฏิบัติทางจิตใจแล้ว ระบบพระวินัยยังดำรงฐานะเสมือนหนึ่งเป็นกฎเกณฑ์รวมเพื่อให้หมู่สงฆ์ได้เข้าใจและปฏิบัติร่วมกัน ให้เกิดความเป็นเอกภาพและไม่ให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกัน หรือกล่าวอีกอย่างได้ว่าพระวินัยก็คือกฎหมายของพระภิกษุนั่นเอง โดยการละเมิดต่อพระวินัยที่มีความเข้มข้นเคร่งครัดแตกต่างกันก็ย่อมนำมาซึ่งผลลัพธ์อาบัติซึ่งเกี่ยวกับสถานะของความเป็นสงฆ์ที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่าตติยปาราชิกกัณฑ์มีความสอดคล้องเหลือมซ้อนทับในทางจริยศาสตร์บางส่วนกับศีลข้อแรกในเบญจศีล อันว่าด้วยปาณาติบาตกรรม ซึ่งเป็นศีลพื้นฐานเบื้องต้นของคฤหัสถ์อยู่บางประการ เนื่องจากการพรากชีวิตมนุษย์โดยพระภิกษุนอกจากจะเป็นการกระทำอันเป็นอาบัติปาราชิกแล้วยังถือเป็นการก่ออกุศลกรรมด้วย การกระทำอันเป็นการพรากชีวิตมนุษย์จึงมีสถานะในทางจริยศาสตร์ตามทัศนะของพุทธปรัชญาที่มีความสลับซับซ้อนและลึกซึ้งมากกว่าที่จะทำความเข้าใจกันเพียงผิวเผิน หากไม่พิจารณาอย่างถี่ถ้วนในเชิงปรัชญาทั้งในแง่ของการวินิจฉัยการกระทำ ข้อยกเว้นของการกระทำ และผลลัพธ์บาปเคราะห์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำเช่นนั้น ด้วยเหตุที่ว่าเมื่อการตราและบังคับใช้กฎหมายใด ๆ นั้นย่อมต้องอาศัยแนวคิดในทางปรัชญาบางประการเพื่อเป็นเหตุผลสนับสนุนอยู่เบื้องหลังเสมอฉันใด การบัญญัติพระวินัยขึ้นเพื่อใช้เป็นกฎเกณฑ์ระหว่างพระภิกษุในสังคมสงฆ์ก็ย่อมต้องอาศัยแนวคิดบางประการเพื่อเป็นเหตุผลสนับสนุนอยู่เบื้องหลังเช่นเดียวกันฉันนั้น

นิติปรัชญาถือเป็นปรัชญาประยุกต์ซึ่งนำเอาหลักการทางปรัชญามาปรับประยุกต์ใช้ในการ
 พินิจกฎหมาย จนกระทั่งทำให้การศึกษาในด้านนิติปรัชญากลายเป็นปรัชญาประยุกต์แขนงหนึ่งที่สำคัญ
 และมีการศึกษากันอย่างเป็นสากลในนานาอารยประเทศ การศึกษาเรื่องนิติปรัชญาที่ปรากฏใน
 ตติยปาราชิกกัณฑ์ โดยวิเคราะห์หลักการของพระพุทธศาสนาผ่านมุมมองนิติปรัชญานี้ น่าจะช่วยในการ
 ทำความเข้าใจลักษณะท้าวด้วยตติยปาราชิกกัณฑ์ เกิดความกระจ่างชัดและกว้างขวางมากขึ้นในทาง
 วิชาการปรัชญา นอกจากการเติมเต็มช่องว่างในทางวิชาการ (academic research gap) ดังที่กล่าวไป
 แล้วยังมีเงื่อนไขทางสังคมที่ว่า พุทธปรัชญานั้นไม่สนับสนุนการกระทำอันเป็นการเบียดเบียนชีวิตอื่น
 ทั้งโดยพระวินัยและโดยพระธรรม แต่กลับพบว่าในระบบกฎหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายของ
 ประเทศไทย ซึ่งเป็นสังคมพุทธยังยอมรับการทำลายชีวิตมนุษย์ในบางรูปแบบได้ หากแยกแยะในเชิง
 วิชาชีพแล้ว อาจกล่าวได้ว่าการพรากชีวิตมนุษย์สำหรับทางโลกนั้น ก็สามารถเป็นการพรากชีวิตที่
 ชอบและไม่ชอบ โดยอาศัยอำนาจของกฎหมายเป็นสำคัญ กล่าวคือ ในบางกรณีการฆ่ามนุษย์ก็ไม่ถือเป็น
 สิ่งผิดกฎหมายเสมอไป ยกตัวอย่างเช่น การพรากชีวิตโดยอำนาจรัฐ ซึ่งได้แก่โทษประหารและการ
 วิสามัญฆาตกรรม การพรากชีวิตโดยเหตุจำเป็น และป้องกันตามกฎหมาย เป็นต้น (Office of the
 Council of State, 2021) เหล่านี้เป็นเหตุการณ์ทางที่พบเห็นอยู่บ่อยครั้งในสังคมไทย แต่ในขณะเดียวกัน
 การพรากชีวิตมนุษย์ในมุมมองของพระพุทธศาสนา ดูจะเป็นการกระทำที่ไม่ชอบในเชิงจริยศาสตร์อยู่ในทุก
 กรณี

ในแง่นี้จึงทำให้เห็นร่องรอยที่เกิดข้อสงสัยว่าอาจจะจะเป็นความแตกต่างระหว่างสังคมมนุษย์
 กับหลักคำสอนในทางศาสนาก็เป็นได้ จึงทำให้เกิดคำถามที่แหลมคมขึ้นว่าระบบกฎหมายไทยเกี่ยวกับการ
 ทำลายชีวิตมนุษย์นั้น สอดรับกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาหรือไม่ การยึดหลักนิติ
 ปรัชญาแบบใดจึงจะทำให้เกิดการตีความต่อคำถามดังกล่าวนี้ได้อย่างประนีประนอมกันในเชิงปรัชญา
 รวมทั้งถึงคำถามที่ว่ากฎหมายและพระวินัยที่ดีควรเป็นอย่างไร และควรสอดคล้องไปในทาง
 เดียวกันหรือไม่ ชุดคำถามเหล่านี้ย่อมพ้องค้นหาคำตอบได้โดยการศึกษาวิจัยในเชิงวิชาการ ด้วยเหตุนี้
 บทความวิจัยนี้จึงมุ่งนำเสนอว่านิติปรัชญาที่เกี่ยวกับกฎหมายห้ามการทำลายชีวิตมนุษย์ที่ปรากฏอยู่
 อย่างสอดคล้องกันในตติยปาราชิกกัณฑ์ นอกจากนี้ยังมีความมุ่งหวังว่างานศึกษาวิจัยชิ้นนี้จะสามารถมี
 ส่วนช่วยในการหาคำตอบต่อประเด็นข้างต้นนี้ได้ไม่มากนักน้อย ทั้งยังมุ่งหวังว่าการศึกษานี้จะแสดงให้เห็น
 ถึงความเป็นสากลของพระพุทธศาสนาซึ่งมีระบบคิดที่รัดกุมสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกันกับที่
 พบในนิติปรัชญา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษานิติปรัชญาเกี่ยวกับการทำลายชีวิตมนุษย์
2. เพื่อศึกษาตติยปาราชิกกัณฑ์
3. เพื่อวิเคราะห์นิติปรัชญาในตติยปาราชิกกัณฑ์

การทบทวนวรรณกรรม

1. วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในทางพระพุทธศาสนา

งานวิจัยหลักธรรมวินัยต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนาล้วนให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาจริยธรรมว่าด้วยปาณาติบาต ซึ่งจะเห็นได้ทั้งในแง่ธรรมและวินัย ในแง่ธรรมถือว่าสิ่งมีชีวิตทุกชนิดควรมีเมตตากรุณาต่อกัน หรือสมัยปัจจุบันถือว่าสัตว์ทุกชนิดต่างมีสิทธิในชีวิตของตนเอง บุคคลอื่นหรือสัตว์อื่นไม่มีสิทธิไปตัดรอน ทำลาย ชัดขวางหรือฆ่าชีวิตนั้น ดังนั้นการฆ่าหรือการการทำลายชีวิตมนุษย์และสัตว์อื่น ๆ ในสังคมจึงมีโทษทั้งในทางธรรมและในทางวินัย เท่ากับกำลังละเมิดคุณธรรม มโนธรรม และจริยธรรมอันดีงามของตนเองให้ด้อยค่าลงไป โทษดังกล่าวครอบคลุมทั้งระดับบรรพชิตและคฤหัสถ์ การทำลายชีวิตถือเป็นบาป เป็นการกระทำที่ชั่ว เป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสตำหนิโทษไว้ พระสงฆ์หากทำลายชีวิตมนุษย์เป็นผู้ต้องอาบัติหนักหรือปาราชิกขาดจากความเป็นภิกษุ (Phrasomchai Payogo, 2013) ปัญหาทางจริยธรรมเรื่องการพรากชีวิตมนุษย์จึงนับว่าเป็นประเด็นทางการศึกษาที่สำคัญอย่างหนึ่งของจริยศาสตร์ปัจจุบันซึ่งการล่วงละเมิดจริยธรรมมีมากขึ้น อันนำไปสู่ประเด็นปัญหาจริยศาสตร์เชิงพุทธในระดับต่าง ๆ กันได้แก่ ประเด็นทางจริยธรรมในเรื่องของอัตวินิบาต การุณยฆาตและเพศฆาตกับนักโทษประหาร ซึ่งการวินิจฉัยปัญหาทางจริยธรรมในทางพุทธจริยศาสตร์จะมีเกณฑ์วินิจฉัยที่ชัดเจนนั้น คือหลักพระธรรมวินัย ดังนั้นการแก้ปัญหาวางพุทธจริยศาสตร์จึงอยู่บนทางสายกลางคือความพอดีไม่สุดโต่งเอนเอียงไปด้านใดด้านหนึ่งและเป็นการประยุกต์เข้าหาสังคม (Phramahasurachai Chayaphiwattano, 2017) สำหรับพระพุทธศาสนาแล้วถือเป็นระบบปรัชญาที่มีแนวคิดทางจริยศาสตร์แบบสัมบูรณ์นิยม ในแง่นี้เองการฆ่าจึงถือว่ามีความผิดเสมอไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม แต่ความผิดที่เกิดขึ้นตามลำดับความหนักเบาตามเงื่อนไขหลาย ๆ ประการ เงื่อนไขหนึ่งที่ทำให้การฆ่านั้นเป็นความผิดชนิดเบาคือ ความจำเป็น (Somporn, 2005)

โดยการจะพิจารณาว่าการพรากชีวิตที่มีโทษหนักหรือโทษเบาให้พิจารณาตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ ได้แก่ ความเป็นคุณมากหรือน้อยความเป็นโทษมากหรือน้อยของชีวิตที่พรากนั้น เจตนาของผู้กระทำว่ากระทำโดยกุศลมูลหรืออกุศลมูลรวมทั้งมีความแรงของเจตนาเพียงใด และพิจารณาที่ความพยายาม การเตรียมการ การวางแผนของการกระทำนั้น ๆ (Phradharmapitaka (P. A. Payutto), 1995)

พระวินัยปิฎกเป็นคำสอนเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับหรือสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติ เมื่อพิจารณาจากบ่อเกิดของพระวินัย วัตถุประสงค์ของการบัญญัติพระวินัยหรือประโยชน์ของการบัญญัติพระวินัยนั้นทำให้ทราบได้ว่า พระวินัยปิฎกนี้พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้นบนพื้นฐานเพื่อให้เกิดการพัฒนาตนของพระภิกษุแต่ละรูปและเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยแห่งหมู่สงฆ์เป็นประการสำคัญ เรียกว่ายิ่งพระภิกษุและหมู่สงฆ์โดยรวมรักษาสิกขาบทที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ได้ดีก็ยิ่งจะเป็นการทำให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงสถาพรได้ (Phramahamaghavin Purisuttamo, 2014) ดังนั้นแล้วกล่าวได้ว่าพระวินัยมีสถานะเหมือนกฎหมายของหมู่สงฆ์

2. วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในทางกฎหมาย

พบว่ามีความเชื่อมโยงระหว่างศีลธรรมและกฎหมายด้วยเหตุผลสามประการ กล่าวคือ 1) ในฐานะที่กฎเกณฑ์ทั้งสองต่างก็เป็นกฎเกณฑ์ที่ผูกพันมนุษย์ในสังคม และถูกสนับสนุนด้วยแรงกดดันทางสังคมอย่างจริงจังเพื่อให้คนในสังคมปฏิบัติตาม 2) เป็นพันธะทางศีลธรรมและพันธะทางกฎหมายเป็นข้อเรียกร้องขั้นต่ำต่อบุคคลในการอยู่ร่วมกันในสังคม และ 3) กฎเกณฑ์ทั้งสองเป็นกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการควบคุมความประพฤติของมนุษย์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะเป็นการทั่วไป ดังนั้นกฎเกณฑ์บางอย่างสามารถปรากฏตัวได้ทั้งในรูปกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมและกฎหมาย เช่น ข้อห้ามในการใช้กำลัง คำมั่นสัญญา เป็นต้น กฎหมายในรัฐสมัยใหม่จึงแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศีลธรรมหรืออุดมคติทางศีลธรรมในสังคมหลายประการด้วยกัน โดยอิทธิพลเหล่านี้ได้เข้ามาอยู่ในระบบกฎหมายผ่านกระบวนการนิติบัญญัติ หรือผ่านการวินิจฉัยของศาลในระบบคอมมอนลอว์ ซึ่งไม่มีนักปฏิธานนิยมทางกฎหมายคนใดปฏิเสธข้อเท็จจริงดังกล่าวหรือปฏิเสธว่าเสถียรภาพของระบบกฎหมายบางส่วนขึ้นอยู่กับความสอดคล้องกันกับศีลธรรม (Pruksadachan, 2017) สำหรับการกำหนดโทษทางกฎหมายย่อมเป็นไปตามหลักความยุติธรรมที่ได้สัดส่วน กล่าวคือ โทษทางอาญาจะต้องได้สัดส่วน (Proportion) กับความร้ายแรงของความผิด (Severity of the crime) โดยต้องคำนึงถึงฐานความผิดซึ่งเป็นการพิจารณาในด้านภาวะวิสัย (Objective) เป็นหลัก ดังนั้นการกำหนดระวางโทษจึงต้องพิจารณาถึง “คุณธรรมทางกฎหมาย” ถ้าผลของการกระทำที่เกิดขึ้นนั้นร้ายแรงมาก การลงโทษก็หนักขึ้นตาม (Tangthum, 2019)

ระบบกฎหมายให้คุณค่าต่อชีวิตมนุษย์เป็นอย่างสูง โดยพิจารณาได้จากการระวางโทษในระบบกฎหมายอาญาซึ่งกำหนดโทษไว้อย่างสูงที่สุดหากเกิดการทำลายชีวิตขึ้น และการกระทำที่ส่งผลให้เกิดการทำลายชีวิตมนุษย์นั้นสำหรับระบบกฎหมายส่วนใหญ่แล้วต่างมีบทลงโทษทั้งในกรณีที่เกิดโดยเจตนาหรือแม้ว่าจะกระทำลงไปโดยความประมาทก็ตามซึ่งถือเป็นข้อยกเว้นจากหลักทั่วไปของหลักการในระบบกฎหมายอาญา ความผิดที่กระทำต่อชีวิตมนุษย์เป็นการบัญญัติกฎหมายขึ้นโดยรัฐ เป็นกฎหมายที่รัฐมีวัตถุประสงค์ไม่ให้เกิดการทำลายชีวิตมนุษย์ขึ้นภายในสังคมแห่งรัฐนั้น เป็นกฎหมายที่รัฐมุ่งคุ้มครองชีวิตโดยตรงเนื่องจากชีวิตมนุษย์ถือเป็นสิ่งสูงสุดที่ทุกรัฐทุกระบบกฎหมายต่างให้คุณค่าสูงสุด (Tingsuk, 2014) นอกจากนี้แล้วเหตุฉกรรจ์ในการกระทำความผิดยังถือเป็นปัจจัยใด ๆ ก็ตาม

นอกเหนือจากองค์ประกอบความผิดพื้นฐานที่กฎหมายกำหนดไว้แล้วส่งผลทำให้การกระทำความผิดอาญามีลักษณะความรุนแรงหรือผลความเสียหายมากกว่าปกติทำให้เป็นเหตุให้ต้องกำหนดปัจจัยนั้น ๆ มาเพิ่มโทษผู้กระทำมากกว่าปกติ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าเหตุจรรยาบรรณมิใช่การบัญญัติให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญาขึ้นใหม่เป็นเพียงการกำหนดโทษจากความผิดอาญาเดิมที่มีอยู่แล้วให้สูงขึ้นเท่านั้นโดยอ้างอิงความผิดมูลฐานจากที่กฎหมายอาญากำหนดไว้แล้ว สำหรับความผิดในฐานะการฆ่าผู้อื่นนั้นในกฎหมายไทยนั้น หากกระทำลงไปโดยผู้เสียชีวิตเป็นเจ้าพนักงานหรือบุพการี ก็ย่อมถือเป็นเหตุจรรยาบรรณที่จะต้องรับโทษหนักขึ้น (Panintrarux, 2019)

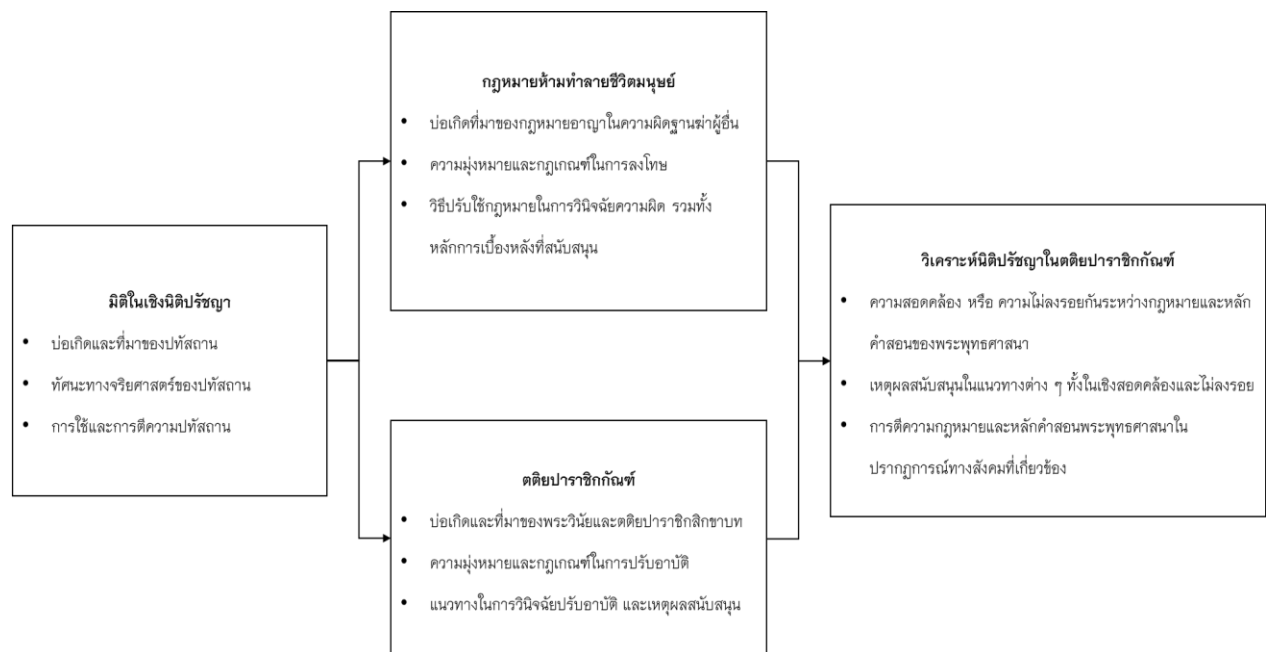
ในส่วนขอโทษประหารนั้นพระพุทธศาสนาเชื่อว่ามนุษย์เราจะเรียนรู้เมื่อเขายอมรับว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนนั้นเที่ยงธรรม เมื่อคนคนหนึ่งกระทำความผิดและได้รับโทษประหาร หากเขายอมรับผิดและสำนึกว่าโทษนั้นสมควรกับสิ่งที่เขาได้กระทำลงไปการยอมรับนั้นจึงเป็นจุดตั้งต้นของการเรียนรู้ ถ้าสังคมไม่มีโทษประหารเสียแต่แรกนักโทษก็ไม่ว่าตนเป็นหนี้ใคร ความรู้สึกเช่นนี้จะไม่ก่อให้เกิดการเรียนรู้อะไรได้นอกจากเรียนรู้ทางด้านกายภาพหรือเรียนอาชีพที่เรือนจำจัดให้เท่านั้น การประหารชีวิตที่กระทำอย่างมีสติ มีปัญญา ไม่ใช่กระทำบนพื้นฐานของอารมณ์ความรู้สึกนั้นห่างไกลต่อข้อกล่าวหาที่ว่าความรุนแรงอย่างมากมาย (Promta, 2005)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนานั้นถือว่าการฆ่าหรือว่าปาณาติบาตนั้นเป็นอกุศลกรรมเสมอ ทำให้คำสอนห้ามการพรากชีวิตมีอยู่ทั้งสำหรับคฤหัสถ์และภิกษุ โดยปรากฏอยู่ในพระวินัยและพระธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการห้ามพรากชีวิตมนุษย์ถือเป็นสิ่งที่ร้ายแรงและยอมรับไม่ได้หากกระทำลงไปในเพศบรรพชิต นอกจากนี้แล้วลักษณะของพระวินัยยังมีความคล้ายคลึงกับกฎหมายในแง่ของสถานะในการเป็นปทัสถานของสังคม (social norm) ทั้งสังคมสงฆ์และสังคมมนุษย์โดยทั่วไป ทำให้การศึกษาวិเคราะห์ระหว่างพระวินัยและกฎหมายน่าจะสามารถกระทำได้โดยใช้หลักการและเหตุผลที่คล้ายคลึงกัน โดยพระวินัยบัญญัติพระพุทธรูปองค์ทรงบัญญัติขึ้นบนพื้นฐานเพื่อให้เกิดการพัฒนาตนของพระภิกษุแต่ละรูปและเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยแห่งหมู่สงฆ์เป็นประการสำคัญ แต่ในประเด็นเรื่องการฆ่าหรือการทำลายชีวิตมนุษย์และสัตว์อื่น ๆ ในสังคมจะมีโทษทั้งในทางธรรมและในทางวินัย เท่ากับกำลังละเมิดคุณธรรม มโนธรรมและจริยธรรมอันดีงามของตนเองให้ด้อยค่าลงไป โทษดังกล่าวครอบคลุมทั้งระดับบรรพชิตและคฤหัสถ์ และความผิดที่เกิดขึ้นก็เป็นไปตามลำดับความหนักเบาตามเงื่อนไขหลาย ๆ ประการ และสำหรับในทางกฎหมายนั้นก็ไปในทำนองเดียวกันคือถือว่าชีวิตเป็นสิ่งที่เปี่ยมคุณค่า กฎหมายของทุกประเทศจึงมีหลักการเรื่องนี้ไว้อย่างไม่มีข้อยกเว้น ซึ่งกฎหมายในรัฐสมัยใหม่ได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศีลธรรมหรืออุดมคติทางศีลธรรมในสังคมหลายประการด้วยกันโดยอิทธิพลเหล่านี้ได้เข้ามาอยู่ในระบบกฎหมายผ่านกระบวนการนิติบัญญัติ และในกฎหมายอาญานั้นหลักการหนึ่งเกี่ยวกับกำหนดโทษคือจะต้องเป็นไปตามหลักความยุติธรรมที่ได้สัดส่วน กล่าวคือถ้าผลของการกระทำที่ได้เกิดขึ้นนั้นร้ายแรงมาก การลงโทษก็หนักขึ้น

ตามส่วนของผลที่เกิดขึ้น ในทางตรงกันข้ามถ้าผลของการกระทำที่ได้เกิดขึ้นนั้นเป็นผลเล็กน้อย การลงโทษก็ย่อมจะน้อยลงตามส่วน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาทัศนะทางนิติปรัชญาในตติยปาราชิกกัณฑ์นั้นสามารถสรุปกรอบแนวคิดออกมาได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้ตั้งต้นที่กรอบทัศนะทางนิติปรัชญาโดยแบ่งออกเป็นสามประเด็นย่อยคือ บ่อเกิดและที่มาของปทัสสถาน ทัศนะทางจริยศาสตร์ของปทัสสถาน และการใช้และการตีความปทัสสถาน จากกรอบนี้เองจึงจะนำเข้าสู่การศึกษาในเนื้อหาของกฎหมายห้ามทำลายชีวิตมนุษย์และตติยปาราชิกกัณฑ์ตามลำดับ จากนั้นก็จะทำการวิเคราะห์ทัศนะทางนิติปรัชญาที่ปรากฏในตติยปาราชิกกัณฑ์ ในแง่นี้เองเองกรอบแนวคิดการวิจัยนี้จะนำไปสู่คำตอบตามวัตถุประสงค์ทั้งสามประการที่ได้กำหนดไว้ข้างต้น

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research methodology) โดยเป็นการวิจัยเอกสาร (documentary research) ที่เกี่ยวจากทั้งจากการศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา กฎหมาย ตำราวิชาการ ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย

โดยทั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้แนวคิดเรื่องทฤษฎีสามเส้าเชิงสหวิทยาการ (interdisciplinary triangulation) ด้วยการผนวกผสานองค์ความรู้ในเชิงกฎหมาย พุทธศาสนาและปรัชญา ร่วมกันในการวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. นิติปรัชญาเกี่ยวกับการทำลายชีวิตมนุษย์

1) **ความสำคัญของการศึกษานิติปรัชญา** กล่าวได้ว่าปรัชญานั้นมีความรู้ทุกอย่างเป็นอาณาเขต (Phramethithammaphorn (Prayoon Dharmajitto), 1989) แต่เมื่อการศึกษาปรัชญาในเรื่องต่าง ๆ ได้มีข้อยุติในระดับหนึ่งประกอบกับสังคมทวิความซับซ้อนขึ้น มีการพัฒนาเครื่องมือและวิธีในการศึกษาที่ชัดเจนขึ้น ศาสตร์แขนงต่าง ๆ ก็ค่อย ๆ แยกตัวออกจากการศึกษาปรัชญาและสถาปนาตนขึ้นเป็นศาสตร์เฉพาะรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง (Phraburakorn Theerasaro and Phrakhrupalatchio Cheewitinririyo, 2018) การศึกษาปรัชญาของสาขาวิชาต่าง ๆ จะทำให้ผู้ศึกษาสามารถที่จะเข้าใจธรรมชาติและบทบาทของศาสตร์สาขานั้น ๆ ได้อย่างลึกซึ้งถ่องแท้ มากกว่าการศึกษาศาสตร์สาขานั้น ๆ แค่มองเพียงในเชิงเทคนิควิชาชีพเฉพาะทาง (Chiangkoon, 2012) ศึกษานิติปรัชญาที่ว่าด้วยปรัชญาของกฎหมายก็เป็นเช่นเดียวกัน

วิชานิติศาสตร์ก็เช่นกันเมื่อพิจารณาถึงกฎหมายบ้านเมืองที่มีผลใช้บังคับกันอยู่นั้นหากพิจารณาในกรอบของการศึกษากฎหมายแบบนิติศาสตร์โดยแท้ก็จะเป็นการทำความเข้าใจเพียงว่ากฎหมายเหล่านั้นสามารถนำมาปรับใช้กับกรณีพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงด้วยวิธีวิธีอย่างไร (juristic method) และภายใต้ขอบเขตเพียงใดและเมื่อปรับใช้กฎหมายแล้วจะก่อให้เกิดผลทางกฎหมายอย่างไร แต่การศึกษานิติปรัชญานั้นจะเป็นการศึกษากฎหมายในเชิงนามธรรมชั้นสูงที่พิจารณาไตร่ตรองกฎหมายอย่างเป็นองค์รวมไม่ได้ให้ความสนใจกับตัวบทกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งหรือมาตราใดมาตราหนึ่งแต่จะมองกฎหมายอย่างเป็นภาพรวม (Kasemsap, 2010) ด้วยเหตุนี้การศึกษานิติปรัชญาจึงเป็นการศึกษากฎหมายที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก กล่าวคือการศึกษานิติปรัชญานั้นเป็นการศึกษากฎหมายโดยก้าวข้ามผ่านกรอบคิดของตัวบทกฎหมายที่มีอยู่ทั้งหมดและพิจารณากฎหมายแบบองค์รวม (holistic) รวมทั้งทำการศึกษาประเด็นในการอภิปรายถกเถียงเกี่ยวกับกฎหมายในภาพรวมมากกว่าศึกษาจำเพาะเจาะจงเพียงแค่ว่าในเรื่องวิธีการใช้ แต่ให้ความสนใจที่จะสืบสาวหาความจริงที่เกี่ยวกับกฎหมายทั้งหมดทุกมิติ

2) ทศนะทางนิติปรัชญาวาดด้วยบ่อเกิดและที่มาของกฎหมายว่าด้วยการทำลายชีวิตมนุษย์

ประเด็นคำถามที่ว่า “แท้ที่จริงแล้วกฎหมายคือคืออะไรมีบ่อเกิดมาจากที่ใด” เริ่มต้นมาจากการถกเถียงระหว่างสองทศนะในเชิงนิติอภิปรัชญา ระหว่างแนวคิดสำนักกฎหมายธรรมชาติหรือแนวคิดนิติธรรมชาตินิยม (natural law school; legal naturalism) และแนวคิดนิติปฏิฐานนิยม (legal

positivism) โดยตามทัศนะแบบนิติธรรมชาตินิยมนั้นมีความเห็นอย่างเคร่งครัดว่า กฎหมายก็คือมาตรฐานที่เปี่ยมด้วยเหตุผลในการควบคุมการประพฤติปฏิบัติ (Law is a rational standard for conduct) (Murphy, 2005) และกฎหมายที่ไม่ยุติธรรมก็ย่อมไม่ถือเป็นกฎหมาย (lex iniusta non est lex; an unjust law is no law at all) (Tebbit, 2005) เนื่องจากการขัดต่อเหตุผลตามธรรมชาติ สอดคล้องกับแนวคิดของนักบุญโทมัสเรื่อง “กฏนิรันดร์” (Eternal Law; Lex Aeterna) ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ตามธรรมชาติที่พระเจ้าได้จัดสรรไว้ (Budziszewski, 2021) กฎหมายของมนุษย์จึงต้องสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ธรรมชาติที่สูงกว่า

ในขณะที่ทัศนะทางนิติปรัชญาแบบนิติปฏิฐานนิยม (legal positivism) เห็นว่ากฎหมายคือคำสั่งบัญชาของอำนาจรัฐอธิปัตย์ โดยในแนวคิดของฌอง โบแดง (Jean Bodin) ซึ่งเสนอแนวความคิดเรื่อง “อำนาจอธิปัตย์โดยย่อมไม่ถูกจำกัดด้วยสิ่งใด” (legibus solute) (Kasemsap, 2010) ประกอบกับแนวคิดของนิโคโล มาเคียเวลลี (Nicolo Marchievelli) ที่เสนอแนวคิดที่ว่ารัฐสามารถใช้อำนาจออกกฎหมายใด ๆ โดยไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับชนบประเพณีศีลธรรมเลยก็ได้หากว่ากฎหมายเช่นนั้นเป็นกฎหมายที่ถือเป็นเหตุผลของรัฐในการปกครอง (Raison d' État) (Kasemsap, 2010) ต่อมาจอห์น ออสติน (John Austin) นักปรัชญาชาวอังกฤษซึ่งเป็นคนแรกที่อธิบายว่า กฎหมายมีบ่อเกิดที่มาจากคำสั่งคำบัญชาของผู้ปกครองที่ถืออำนาจอธิปัตย์หรือก็คือคำสั่งของรัฐบาลอธิปัตย์อย่างชัดเจน แนวคิดนิติปฏิฐานนิยมจึงเป็นไปตามทฤษฎีทางกฎหมายที่เห็นว่ากฎหมายต้องมีความเป็นกลางในทางศีลธรรม (morally neutral Theory) (Marmor, 2011)

หากกล่าวโดยสรุปแล้วจะพบว่า ทัศนะทางนิติปรัชญาทั้งสองรูปแบบนั้นต่างก็มีจุดเด่นและจุดด้อยแตกต่างกันไป ในขณะที่แนวคิดนิติปฏิฐานนิยมสามารถมีคำอธิบายได้ดีว่าหากพิจารณาในแง่ที่ว่ามิติทางด้านกฎหมายย่อมสะท้อนเจตจำนงของมนุษย์ซึ่งแสดงออกมาในรูปของตัวบทกฎหมายที่ชัดเจนและสภาพบังคับที่เคร่งครัด แต่ในขณะเดียวกันแนวคิดแบบธรรมชาตินิยมก็ให้คำอธิบายได้ดีกว่าในแง่ของความชอบด้วยเหตุผลซึ่งมีอยู่โดยปกติในสำนึกคิดอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์โดยทั่วไปตามหลักวิญญาณชน (Brix, 2005) ซึ่งจุดแข็งที่ต่างกันนี้จะสะท้อนไปสู่ทฤษฎีในทางกฎหมายที่แตกต่างกันดังจะกล่าวถึงต่อไป

สำหรับความผิดทางกฎหมายเกี่ยวกับการฆ่ามนุษย์นั้นเป็นสิ่งที่สะท้อนมาจากแนวคิดที่ว่า ชีวิตเป็นสิ่งที่เปี่ยมคุณค่าพื้นฐานเกี่ยวกับมนุษย์ที่สังคมอารยะทั้งหลายต่างยอมรับว่าเป็นคุณค่าที่สูงที่สุด กฎหมายจึงบัญญัติคุ้มครองและให้ความสำคัญอย่างมากชีวิตมนุษย์ ดังนั้นแล้วกฎหมายของทุกประเทศจึงมีหลักการเรื่องนี้ไว้อย่างไม่มีข้อยกเว้น (Na Nakorn, 2006) ข้อห้ามในการทำลายชีวิตมนุษย์แล้วโดยฐานความผิดพื้นฐานถือเป็นความผิดที่เป็น “ความผิดในตัวเอง” (mala in se) ซึ่งหมายถึงความผิดที่ผู้คนทั่วไปต่างเข้าใจโดยสำนึกปกติว่าเป็นสิ่งไม่ถูกต้อง ต่างกับ “ความผิดที่ไม่เป็นความผิดในตัวเอง” (mala prohibita) ที่เป็นการประกาศห้ามด้วยเหตุผลทางเทคนิค เช่น กฎหมายจราจรในการหยุดที่สัญญาณไฟจราจรเป็นต้น การพิจารณาถึงหลักนิติปรัชญาเบื้องต้นหลังกฎหมายว่าด้วยข้อห้าม

ทำลายชีวิตมนุษย์นั้น หากพิจารณาโดยผิวเผินโดยยังไม่ลงลึกในรายละเอียดจะสามารถเข้าใจได้อย่างไม่ยากเย็นว่ากฎหมายห้ามการทำลายชีวิตมนุษย์นั้นควรจะเป็นสิ่งซึ่งสอดคล้องกับสามัญสำนึกทางศีลธรรมของมนุษย์ จากแนวคิดทางปรัชญาที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันเรื่องคุณสมบัติของมนุษย์ที่มีความเป็นพิเศษกว่าสิ่งมีชีวิตอื่นในแง่ของความสามารถในการจำได้หมายรู้และการใช้เหตุผลตรรกะทั้งเหตุผลในทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุผลลัพธ์และทั้งเหตุผลในทางศีลธรรม ซึ่งปรากฏมาตั้งแต่ปรัชญากรีกยุคคลาสสิก (logos) และต่อเนื่องมาถึงแนวคิดทางญาณวิทยาร่วมสมัยที่นำไปสู่คำอธิบายในเชิงจริยศาสตร์บางแนวทางที่เห็นว่า อัจฉตึกญาณ (intuition) ของมนุษย์เป็นบ่อเกิดความรู้ต่อสำนึกทางศีลธรรม (Audi, 1999) ซึ่งหมายถึงแนวคิดดังกล่าวเห็นว่าความเข้าใจในเหตุผลเรื่องดีชั่วถูกผิดของมนุษย์นั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาตินั่นเอง

อย่างไรก็ดี การบัญญัติกฎหมายที่ใช้จริงในบ้านเมืองนั้น ไม่สามารถที่จะอาศัยเพียงแนวคิดนิติปรัชญาแบบธรรมชาตินิยมได้เพียงรูปแบบและแง่มุมเดียว เนื่องจากพัฒนาการทางด้านกฎหมายที่เปลี่ยนแปลงตามกาลเวลานั้นมีความซับซ้อนมากขึ้นเป็นเงาตามตัวจากสังคมซึ่งก็มีความสลับซับซ้อนมากขึ้นเช่นเดียวกัน ทำให้การทำลายชีวิตมนุษย์นั้นไม่ได้ถือเป็นการกระทำที่ขัดแย้งกับสำนึกศีลธรรมตามธรรมชาติไปเสียทั้งหมด แม้ว่าการกระทำบางอย่างจะก่อให้เกิดผลลัพธ์เป็นความตายของมนุษย์แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นสิ่งที่ชั่วร้ายและยอมรับไม่ได้เสมอไป ไม่ว่าจะเป็นโทษประหารที่เป็นการทำลายชีวิตมนุษย์ที่ได้รับอนุญาตโดยระบบกฎหมายเองโดยตรง หรือการทำลายชีวิตมนุษย์ด้วยสาเหตุบางประการ เช่น สถานการณ์ป้องกัน สถานการณ์จำเป็น สถานการณ์ที่ควบคุมตนเองไม่ได้ หรือแม้กระทั่งในหลายกรณีก็มีการลดทอนความรุนแรงของการทำลายชีวิตมนุษย์ให้เหลือโทษในระดับเบาหรือไม่ได้รับโทษเลยในทางข้อเท็จจริง แต่การที่ระบบกฎหมายยอมรับการทำลายชีวิตมนุษย์บางรูปแบบนี้ด้วยเห็นว่ามีเหตุผลเพียงพอ นั้น มิใช่เหตุผลในทางที่จะเข้าใจได้โดยสามัญทางศีลธรรมตามธรรมชาติของมนุษย์ที่จะคิดใคร่ครวญเองหรือทักท้วงเอาเองได้ โดยเหตุผลเหล่านี้เรียกว่าเหตุผลปรุงแต่งในทางกฎหมาย (artificial juristic reason) ดังนั้นกฎหมายในกรณียกเว้นประเภทนี้ย่อมที่จะไม่เป็นกฎหมายที่มีบ่อเกิดที่มาจากความเป็นเหตุผลตามธรรมชาติ แต่ในทางกลับกันกฎหมายในกรณียกเว้นเหล่านี้จะดำรงตัวอยู่ในลักษณะของการเป็นคำสั่งจากผู้ถืออำนาจปกครองในการสร้างสังคมภายใต้การปกครองที่สงบเรียบร้อย ซึ่งหากพิจารณาในระดับรัฐผู้ถืออำนาจปกครองในที่นี้ก็คือคำสั่งของรัฐบาลาธิปไตยนั่นเอง ในแง่นี้แล้วกฎหมายที่ถูกตราขึ้นเพื่อรองรับความชอบธรรมของการทำลายชีวิตมนุษย์บางกรณีย่อมมีสถานะทางนิติปรัชญาแบบนิติปฏิฐานนิยมไปในเวลาเดียวกัน จึงสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่าสถานะทางนิติปรัชญาของกฎหมายห้ามการทำลายชีวิตมนุษย์เป็นการประนีประนอมกันทางความคิดระหว่างทัศนะทางนิติปรัชญาที่ว่าด้วยบ่อเกิดที่มาของกฎหมายแบบสำนักกฎหมายธรรมชาติและแนวคิดนิติปฏิฐานนิยมนั่นเอง

3) ทศนะทางจริยศาสตร์ในกฎหมายว่าด้วยการทำลายชีวิตมนุษย์

เมื่อพิจารณาหลักกฎหมายและนิติวิธีในการใช้และการตีความกฎหมายแล้วพบว่า กฎหมายห้ามการฆ่ามนุษย์รวมทั้งกฎหมายอาญาอื่น ๆ ต่างให้การลงโทษการกระทำที่เจตนาของผู้กระทำ ดังนั้นแล้วในแง่หลักนิติปรัชญาที่อยู่เบื้องหลังกฎหมายว่าด้วยข้อห้ามการทำลายชีวิตมนุษย์นั้นถือเป็นทศนะทางจริยศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับ “ต้นเหตุ” หรือ “วิถี” ของการกระทำหรือก็คือทศนะทางจริยศาสตร์แบบกรณียธรรม (deontological ethics) อย่างแน่ชัดโดยไม่สามารถที่จะปฏิเสธได้ ซึ่งทศนะดังกล่าวนี้อธิบายว่าการตัดสินความถูกต้องของการกระทำไม่ขึ้นอยู่กับผลของการกระทำ แต่ขึ้นอยู่กับลักษณะบางอย่างของตัวการกระทำเอง (Wongsappakarn, 2011) แต่อย่างไรก็ดีในแง่ของการให้เหตุผลทางกฎหมายหรือในเชิงตรรกวิทยากฎหมายโดยสากลนั้นยังมีแนวคิดเรื่องเหตุจรรยาและมหันตโทษสำหรับการฆ่าในบางรูปแบบ เช่น การฆ่าบุพการี การฆ่าโดยไตร่ตรองไว้ก่อน เป็นต้น โดยในเรื่องเหตุจรรยาและมหันตโทษนั้นมุ่งลงโทษหนักขึ้นต่อกรณีที่ผลลัพธ์ของเจตนาชั่วร้ายนั้นไปกระทบต่อคุณค่าบางอย่างของสังคมที่ระบบกฎหมายนั้นประกาศบังคับใช้อยู่ดังจะเห็นได้จากเรื่องการฆ่าบุพการีซึ่งสะท้อนคุณค่าที่สังคมให้กับสถาบันครอบครัวและสถานะความเป็นบิดามารดานั่นเอง

หลักการดังกล่าวนี้เป็นไปตามแนวคิดที่ให้ความสำคัญเรื่องผลลัพธ์ของการกระทำอันเป็นไปตามแนวทางจริยศาสตร์แบบอันตริวิทยาหรือผลพวงนิยม (teleological ethics/consequentialism) ซึ่งเห็นว่าจะสามารถประเมินความถูกต้องของการกระทำในรูปคุณค่าของผลที่ตามมาจากการกระทำนั้นมิใช่พิจารณาไปที่เจตนาของตัวผู้กระทำ (Singsuriya, 2011) หากการกระทำใดก่อให้เกิดประโยชน์ในบั้นปลายเป็นผลพวงตามมา การกระทำนั้นย่อมถือว่าเป็นสิ่งดี ในแง่แล้วจึงกล่าวได้ว่าสำหรับกฎหมายบ้านเมืองที่ใช้จริงในทางปฏิบัติก็เป็นการผสมผสานแนวคิดทางจริยศาสตร์เพื่อให้เกิดผลในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมอย่างสูงสุดนั่นเอง

2. สาระสำคัญของตติยปาราชิกกัณฑ์

ความเป็นมาของการบัญญัติตติยปาราชิกกัณฑ์นั้น สอดคล้องตามหลักในการกำหนดพระธรรมวินัย 7 ประการในวินัยวรรคที่สาม (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) คือพระวินัยซึ่งบัญญัติขึ้นเพื่อความเบียดเบียน เพื่อคลายกำหนด เพื่อความดับ เพื่อสงบระงับ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อตรัสรู้ เพื่อนิพพาน โดยส่วนตัว เธอพึงทรงจำธรรมเหล่านี้ไว้โดยส่วนหนึ่งว่า นี่เป็นธรรมนี้เป็นวินัย นี่เป็นคำสั่งสอนของศาสดา โดยรายละเอียดของปาราชิกสิกขาบทนี้ปรากฏในตติยปาราชิกสิกขาบท (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) ว่าด้วยการพรากกายมนุษย์เรื่องหมู่ภิกษุผู้เจริญอสุภกัมมัฏฐานกับตาเถรนิคัณทิกะ ประกอบกับเนื้อหาเรื่องราวในเวสาลีสูตร (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) ซึ่งกล่าวถึงครั้งพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมคำสอนเกี่ยวกับการเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐาน แก่พระภิกษุผู้เป็นสาวกจำนวนมากด้วยวิธีอสุภกัมมัฏฐาน และหลังจากได้แสดงธรรมเหล่านี้แล้วก็ได้ทรงหลีกเร้นไปประทับอยู่เพียงแต่พระองค์เดียวโดยตรัสสั่งมิให้ใครเข้าทูลพบปะจะทรงอนุญาตเพียงแต่ภิกษุรูปเดียวที่นำพระกระยาหารจากการบิณฑบาตเข้าไป

ถวายพระองค์ในแต่ละวัน และในช่วงที่พระพุทธเจ้าทรงหลีกเร้นจากการพบปะสวากนี้เอง ได้เกิดเหตุการณ์ภาพหมู่ของภิกษุขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยภิกษุเหล่านั้นหลังจากทำอสกัมมัญฐานแล้ว เกิดความรู้สึกลึกซึ้งอัด เบื่อหน่าย รังเกียจร่างกายของตน จึงทำให้บ้างก็มีภิกษุขอให้ภิกษุด้วยกันฆ่าตนเอง บ้างก็ขอให้ดาเถณมิลินทิกะฆ่าตน บ้างก็ทำอัตวินิบาตกรรม ทำให้เป็นเหตุต้นบัญญัติของปาราชิกสิกขาบทที่สามนี้เอง ปาราชิกสิกขาบทนี้มีรายละเอียดอยู่มากมาย ทั้งในแง่ของกรณีตัวอย่างที่เกี่ยวข้องในการวินิจฉัยรวมทั้งในแง่ของคำอธิบายในคัมภีร์อรรถกถา โดยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1) การวินิจฉัยอาบัติตติยปาราชิก

ในเนื้อหาส่วนของสิกขาบทวิภังค์ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) บัญญัติถึงการวินิจฉัยอาบัติตติยปาราชิกโดยอาศัยองค์ประกอบของพฤติการณ์ต่าง ๆ ในฐานะที่เหตุจำเป็นหรือเงื่อนไขจำเป็น (necessary cause) ทั้ง 3 ประการ ได้แก่ องค์ประกอบที่หนึ่ง ความจงใจ หมายถึง องค์ประกอบด้านเจตนาของผู้กระทำ องค์ประกอบที่สอง พราภจากชีวิต หมายถึง องค์ประกอบด้านการกระทำของ องค์ประกอบที่สาม กายมนุษย์ หมายถึง องค์ประกอบด้านชีวิตของผู้ถูกกระทำ ซึ่งในส่วนนี้สอดคล้องกับเบญจธรรม กล่าวคือ สัตว์นั้นมีชีวิต (ปาโณ) รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต (ปาณสญญิตา) มีเจตนาที่จะฆ่า (วทกเจตนา) มีความพยายามในการฆ่าสัตว์นั้น (วทกปิโยโค) และสัตว์นั้นตายด้วยเจตนาพยายามฆ่าสำเร็จ (เตน มรณ) ในแง่นี้เองเบญจธรรมจึงเป็นเช่นส่วนขยายให้เกิดความกระฉับกระชวยมากขึ้นในเรื่ององค์ประกอบในการวินิจฉัย

2) อนาปัตติวาร

อนาปัตติวาร หมายถึง วาระหรือกรณีที่มีความใกล้เคียงกับสิกขาบทนั้น ๆ แต่ไม่ให้เกิดเป็นการต้องอาบัติ ได้แก่ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) ภิกษุไม่ตั้งใจ, ภิกษุไม่รู้, ภิกษุไม่มีความประสงค์จะฆ่า, ภิกษุวิกลจริต, ภิกษุมีจิตฟุ้งซ่าน, ภิกษุกระสับกระส่ายเพราะเวทนา และ ภิกษุต้นบัญญัติ โดยความไม่ตั้งใจนั้นหมายถึงไม่มีเจตนา เหตุเรื่องความไม่รู้หมายถึงเป็นการยกเว้นอาบัติให้กับความไม่รู้ ซึ่งมีนัยความหมายว่าหากรู้ก็อาจจะไม่ได้กระทำการอย่างเดียวกัน ยกตัวอย่างเช่น การที่ภิกษุผู้หนึ่งกระทำการใช้ศัสตราจ้วงแทงลงไปที่ยกของฟางโดยมุ่งหวังจะตัดฟางทำความสะอาด แต่ข้อเท็จจริงพบว่าในกองฟางมีคนแอบซ่อนอยู่ เหตุเรื่องไม่มีความประสงค์จะฆ่าหมายถึงไม่ปรารถนาจะให้ตาย แม้ผู้อื่นจะถูกฆ่าตายด้วยความพยายามนั้นก็ไม่ใช่อาบัติข้อนี้ ส่วนเหตุวิกลจริต ฟุ้งซ่าน และกระสับกระส่ายเพราะเวทนาเป็นเหตุยกเว้นอาบัติที่เกิดจากผู้กระทำไม่สามารถควบคุมตนเองได้เนื่องจากสภาวะทางจิตใจไม่เป็นปกติ

3) กรณีวินิตวัตถุ

วินิตวัตถุเป็นกรณีตัวอย่างสำหรับตติยปาราชิกสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงวินิจฉัยไว้ทั้งสิ้น 103 กรณี (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) โดยแม้จะมีเงื่อนไขข้อเท็จจริงและ

พฤติการณ์แวดล้อมรวมทั้งถึงการกระทำที่แตกต่างกันออกไป แต่อาจจะแบ่งประเภทของตัวอย่างคำวินิจฉัยทั้ง 103 กรณีนี้ได้ ออกได้เป็น 8 ประเภท ได้แก่ คำวินิจฉัยเกี่ยวกับวิธีในการพรากรชีวิต คำวินิจฉัยเกี่ยวกับความจงใจ/ความประสงค์ในการพรากรชีวิต คำวินิจฉัยกรณีพยายามพรากรชีวิต คำวินิจฉัยกรณีมีเพียงเจตนาทำร้ายหรือลงโทษแต่เกิดผลเป็นการพรากรชีวิต คำวินิจฉัยกรณีการพรากรชีวิตด้วยความประมาท คำวินิจฉัยเกี่ยวกับการพรากรชีวิตเพราะสำคัญผิดในตัวบุคคล คำวินิจฉัยกรณีไม่รู้ข้อเท็จจริงแวดล้อม และคำวินิจฉัยกรณีการพรากรชีวิตที่ไม่ใช่มนุษย์และสัตว์

อภิปรายผล

1. ลักษณะความเป็นกฎหมายของพระวินัย

การบัญญัติพระวินัยเกิดขึ้นเนื่องจากว่าภิกษุที่เข้ามาบวชไม่ว่าจะมาจากต่างที่มาจากตระกูลต่างจิตใจ ก็ย่อมต้องมีข้อบัญญัติเดียวกันในการควบคุมความประพฤติให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และการประพฤติอยู่ในพระวินัยนั้นเป็นความงดงามทำให้เกิดความน่าเลื่อมใส เปรียบดังดอกไม้ที่ร้อยด้วยด้ายย่อมไม่กระจัดกระจายเป็นพวงมาลัยที่งดงาม พระวินัยจึงถือเป็นระเบียบปฏิบัติรวมไปถึงวิธีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่สงฆ์ (Phramahamagharin Purisuttamo, 2014) พระวินัยแม้จะมีสถานะเป็นระบบคิดที่แฝงฝังอยู่ในหลักคำสอนและหลักปฏิบัติทางศาสนา แต่กล่าวได้ว่าพระวินัยเป็นระบบกฎหมายที่พระพุทธองค์ทรงสร้างขึ้นเพื่อความมุ่งหมายให้หมู่สงฆ์เกิดความเป็นปึกแผ่น มีกรอบกติกาให้ยึดถือร่วมกัน รวมทั้งดำรงอยู่ในวัตรปฏิบัติที่น่าเลื่อมใสศรัทธาในมุมมองของอุบาสกอุบาสิกาตนเอง การที่กฎหมายห้ามการฆ่ามนุษย์ซึ่งเป็นกฎหมายอาญาได้กำหนดเนื้อหาที่ชัดเจนไม่เปลี่ยนแปลงไปตามอำเภอใจ เนื้อความมีลักษณะเป็นการทั่วไปไม่เจาะจงบุคคลใดเป็นการเฉพาะ รวมทั้งมีการกำหนดอัตราโทษไว้ เมื่อเปรียบเทียบกับพระวินัยก็มีลักษณะที่กำหนดเนื้อหาอย่างชัดเจน ไม่เจาะจงภิกษุใดและกำหนดอาบัติหรือผลอันเป็นโทษจากการกระทำ ดังนั้นแล้วพระวินัยจึงมีลักษณะที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งและสามารถเปรียบเทียบได้กับกฎหมาย

พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่าพระธรรมนั้นเป็นสิ่งที่พระองค์มิได้ทรงสร้างขึ้น พระองค์เป็นเพียงบุคคลที่ใช้ปัญญาตรึกตรองใคร่ครวญจนสามารถรับรู้และค้นพบหลักเกณฑ์ตามธรรมชาตินี้ หรือที่เรียกว่า ยถาภูตทัศนญาณหรือความรู้ที่เปรียบเสมือนการมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ตามที่มันเป็นอยู่จริงโดยมิใช่การรู้การเห็นสิ่งต่าง ๆ เพียงแต่ตามที่มันปรากฏแก่การรับรู้ของประสาทสัมผัสมนุษย์ (Ploichum, 2017) ดังนั้นแล้วสถานะของพระธรรมจึงเป็นเสมือนกฎเกณฑ์ที่มีความเป็นสากลอยู่ในธรรมชาติและส่งผลต่อทุก ๆ สิ่งในสากลจักรวาล ในขณะที่พระวินัยนั้นมิได้เป็นสิ่งที่มิได้อยู่เองตามธรรมชาติตั้งแต่ต้น แต่เป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงสร้างขึ้นในภายหลัง พระธรรมและพระวินัยนั้นมีเนื้อหาบางส่วนที่เหลื่อมซ้อนทับและในขณะเดียวกันก็มีเนื้อหาบางส่วนที่แยกออกจากกันด้วยความมุ่งหมายที่แตกต่างกัน แต่ไม่ว่าจะอย่างไรเนื้อหาของพระวินัยก็ย่อมที่จะต้องสอดคล้องกับพระธรรม

2. สถานะทางนิติปรัชญาในแง่ของบ่อเกิดที่มาของกฎหมายในคดีปาราชิกกัณฑ์

ในแง่ประเด็นทางนิติปรัชญาเรื่องบ่อเกิดที่มาของกฎหมายที่ปรากฏในพระวินัยนั้น พบว่าพระวินัยถือเป็นระบบกฎหมาย ที่มีทั้งสถานะเป็นศีลธรรมตามธรรมชาติ ตามแนวนิติธรรมชาตินิยม และทั้งเป็นคำสั่งบัญชาตามแนวนิติปฏิธานนิยม กล่าวคือ พระวินัยบรรจุสิกขาบทไว้จำนวนมาก โดยมีสิกขาบทจำนวนหนึ่งที่ดูจะสอดคล้องกับเนื้อหาในเชิงศีลธรรมที่วิญญูชนพึงเข้าใจได้ตามวิสัยของผู้เจริญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเช่นในคดีปาราชิกสิกขาบทที่ห้ามพรากชีวิตมนุษย์ แต่ในขณะเดียวกัน สิกขาบทบางประการก็ดูจะไม่ได้มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับศีลธรรมตามสำนึกทั่วไป เนื่องจากในบางสิกขาบทนั้นก็ไม่ได้เป็นสิ่งที่เป็นการประพฤติปฏิบัติอย่างชั่วร้ายโดยสามัญสำนึกของมนุษย์ตามปกติที่ไม่ผู้ประพฤติพหุจรรัย เช่น ปฐมปาราชิกสิกขาบทที่ห้ามการเสพเมถุนหรือวิกาลโภชนสิกขาบท เป็นต้น

ในคดีปาราชิกสิกขาบทก็ยังคงมีความผสมผสานระหว่างทัศนะทางนิติปรัชญาทั้งสองนี้เช่นกัน โดยตัวข้อห้ามโดยตรงของสิกขาบทนั้นย่อมถือได้ว่ามีลักษณะของกฎหมายในเชิงศีลธรรมตามสามัญสำนึกของเหตุผลมนุษย์ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ อนางไรก็ดีเนื้อหาในอนาปัตติวาร ภาชนีย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีวินิตวัตถุหรือกรณีตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงและได้รับการวินิจฉัยโดยพระพุทธเจ้า ซึ่งกรณีบางกรณีแม้จะมีการกระทำที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์เป็นการตายขึ้นก็ไม่ได้จะเป็นการพรากชีวิตตามสิกขาบทนั้นเสมอไป ซึ่งเหล่านี้เป็นเงื่อนไขที่ไม่สามารถเข้าใจได้ด้วยเหตุผลตามธรรมชาติแต่เป็นเงื่อนไขปรุงแต่งที่พระพุทธเจ้าทรงวางหลักการเอาไว้ นั่นเอง โดยจะเห็นได้จากกรณีวินิตวัตถุจำนวนหนึ่งที่มีการกระทำของภิกษุก่อให้เกิดความตายขึ้นแต่พระพุทธองค์ไม่ทรงปรับอาบัติปาราชิก ยกตัวอย่างเช่น ภิกษุพลกปิศาจจนมรณภาพในเรื่องที่ 5 ภิกษุที่นำยาพิษไปให้ภิกษุอื่นจนมรณภาพในเรื่องที่ 11 หรือกลุ่มภิกษุที่ช่วยกันนั่งทับร่างภิกษุรูปหนึ่งจนมรณภาพในเรื่องที่ 70 เป็นต้น เนื่องจากในกรณีเหล่านี้แม้จะเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความตายขึ้น แต่การกระทำดังกล่าวไม่ครบองค์ประกอบในการกระทำ ความผิด ซึ่งแนวคิดเหล่านี้เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับนิติวิธีในกฎหมายอาญา

อีกทั้งการบัญญัติถึงอาบัตินิตต่าง ๆ เป็นเช่นเดียวกันกับการบัญญัติอัตราโทษที่มีอยู่ในระบบกฎหมาย กล่าวคือ การบัญญัติอัตราโทษนั้นถือเป็นการใช้คำสั่งบัญชาอย่างชัดเจนว่าการกระทำอย่างใดจะก่อให้เกิดผลเป็นการลงโทษอย่างไร ซึ่งความหนักเบาของอัตราโทษหรืออาบัติเหล่านี้ไม่สามารถที่จะเกิดขึ้นและไม่สามารถเข้าใจได้โดยเหตุผลตามธรรมชาติของมนุษย์ว่าเหตุใดการกระทำแต่ละแบบจึงต้องด้วยอาบัติที่แตกต่างกันดังเช่นที่ปรากฏในกรณีวินิตวัตถุจำนวนมาก ในแง่นี้เองการกำหนดอาบัติในแต่ละระดับจึงเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับการกำหนดอัตราโทษในระบบกฎหมาย นั่นคือการกำหนดอัตราโทษหนักเบาที่แตกต่างกันนั้นไม่ได้เกิดจากการใช้เหตุผลตามธรรมชาติแต่เกิดจากการกำหนดโดยเจตจำนงของมนุษย์ เช่นนี้แล้วในส่วนของการกำหนดอาบัติแต่ละชนิดต่อการกระทำแต่ละแบบจึงไม่ใช่เรื่องของเหตุผลตามธรรมชาตินั่นเอง ดังนั้นแม้สิกขาบทนั้นจะมีเนื้อหาที่เข้าใจได้โดยเหตุผลทางศีลธรรม

ตามธรรมชาติแต่ในเรื่องของการปรับอาบัติก็ไม่สามารถอธิบายได้โดยลำพังภายใต้แนวคิดนิติธรรมชาตินิยม

3. หลักนิติปรัชญาอื่น ๆ ในตติยปาราชิกกัณฑ์

หากพิจารณาต่อไปในรายละเอียดแล้วจะพบว่าคุณลักษณะของกฎหมายว่าด้วยการห้ามทำลายชีวิตมนุษย์นั้นมีหลักการที่ใกล้เคียงและสอดคล้องกันกับสิ่งที่ปรากฏเป็นคุณลักษณะของตติยปาราชิกกัณฑ์อยู่หลายประการ และส่วนที่สอดคล้องกันดังกล่าวนี้ถือเป็นหลักการทางนิติปรัชญาซึ่งเป็นเหตุผลเบื้องต้นที่สำคัญด้วยกันทั้งสิ้น โดยพบว่าพบแง่มุมในทางนิติปรัชญาในเชิงญาณวิทยาและตรรกวิทยากฎหมาย (epistemological and logical problems of law) อยู่อย่างมีนัยสำคัญในตติยปาราชิกกัณฑ์ ได้แก่ *ประการที่หนึ่ง* แนวคิดเรื่องการคุ้มครองสิทธิตามหลักการ “ไม่มีความผิด ไม่มีความผิดโดยไม่มีกฎหมาย” (nullum crimen nulla poena sine lege) *ประการที่สอง* แนวคิดเรื่องการวินิจฉัยความผิดอย่างเป็นธรรม โดยอาศัยองค์ประกอบความผิดอย่างเคร่งครัด *ประการที่สาม* แนวคิดเรื่องการประเมินคุณค่าการกระทำจากเจตนาของผู้กระทำ *ประการที่สี่* แนวคิดเรื่องเหตุจูงใจและมโนทัศน์ที่ปรากฏในหลักคำสอนเรื่องอนันตริยกรรมซึ่งเป็นกรรมหนัก กรรมที่เป็นบาปหนักที่สุด ตัดทางสวรรค์ ตัดทางนิพพาน กรรมที่ให้ผลคือความเดือดร้อนไม่เว้นระยะ (Phraphromkhunaphon (P. A. Payutto), 2016) ในส่วนของมาตุฆาต ปิตุฆาต และอรหันตฆาต

4. ภาพรวมของจริยศาสตร์ที่ปรากฏในกฎหมายห้ามทำลายชีวิตมนุษย์และตติยปาราชิกกัณฑ์

หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาก็มีหลักการที่เป็นไปอย่างคล้ายคลึงกันกับที่ปรากฏในระบบกฎหมาย กล่าวคือ การวินิจฉัยการกระทำที่เป็นการต้องด้วยอาบัติตติยปาราชิกนั้นให้ความสำคัญไปที่มูลหรือเจตนาของการกระทำ “วธกเจตนา” ซึ่งหมายถึง มีเจตนาจะฆ่า หรือ วธกจิตต์ ที่หมายถึง จิตคิดจะฆ่า เป็นองค์ประกอบในการวินิจฉัยโดยหากขาดไปก็จะเป็นทั้งอาบัติตติยปาราชิก ทั้งเมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าพุทธปรัชญาให้ความสำคัญกับเจตนามากกว่าผลลัพธ์ ดังจะเห็นได้จาก แม้การกระทำโดยเจตนาฆ่านั้นจะไม่ยังให้เกิดผลลัพธ์เป็นความตายของเหยื่อเกิดขึ้นก็ตาม แต่การกระทำด้วยเจตนาชั่วร้ายนั้นยังต้องถูกลงโทษทางพระวินัยเป็นอาบัติที่เบาบางมาบ้างแม้จะไม่ใช่ปาราชิกก็ตาม ในทางกลับกันหากการกระทำบางอย่างก่อให้เกิดผลลัพธ์คือความตายขึ้นแต่หากภิกษุผู้กระทำไม่มีเจตนาและไม่เป็นการประมาทที่ไม่ต้องถูกปรับอาบัติใด ๆ เลย โดยเมื่อเปรียบเทียบกับระบบกฎหมายแล้ว การลงโทษผู้กระทำความผิดจำเป็นต้องมีเจตนาซึ่งสามารถได้เป็นสองส่วน เจตนาส่วนแรก ได้แก่ เจตนาส่วนรู้ ซึ่งหมายถึง ผู้กระทำนั้นจะต้องรู้ข้อเท็จจริงแวดล้อมในการกระทำของตนทั้งหมด และเจตนาส่วนที่สอง ได้แก่ เจตนาส่วนความประสงค์ต้องการ ซึ่งเจตนาทั้งสองส่วนนี้ถือเป็นองค์ประกอบที่จะต้องเกิดรวมกันไปเสมอจึงจะถือว่าผู้กระทำนั้นมีเจตนาฆ่าผู้อื่นและสมควรแก่การถูกลงโทษ ข้างต้นนี้ถูกต้องตรงกันกับหลักการในพระวินัยที่หากภิกษุไม่รู้หรือไม่ประสงค์จะฆ่าก็ถือเป็นอนาปัตติ

วาร ซึ่งก็เทียบได้กับการขาดเจตนาส่วนรู้หรือเจตนาส่วนความประสงค์ต้องการในระบบกฎหมายนั่นเอง

อย่างไรก็ดี หลักคำสอนเรื่องอนันตริยกรรมหากผู้กระทำเป็นพระภิกษุผลจะไม่จบลงเพียงแค่การต้องด้วยอาบัติติตติยปาราชิกเท่านั้น แต่จะถือว่าต้องรับกรรมหนักที่สุดในสารบบของกรรมในพุทธปรัชญา ดังนั้นเมื่อพิจารณาแล้วกรณีติตติยปาราชิกก็กลายเป็นไปในทางที่สอดคล้องกันกับระบบพุทธจริยศาสตร์ทั้งระบบ กล่าวคือ ระบบพุทธจริยศาสตร์นั้นเน้นวิธีการที่เชื่อมโยงทัศนคติทางจริยศาสตร์ทั้งสองเข้าด้วยกัน โดยเน้นไปที่การปฏิบัติแบบสายกลาง พุทธจริยศาสตร์ไม่ได้เป็นทั้งจริยศาสตร์แบบอันตริยกรรมและไม่ได้เป็นทั้งจริยศาสตร์แบบกฤษฎีกรรม แต่พุทธจริยศาสตร์เป็นระบบแนวคิดเชิงปรัชญาที่เชื่อมโยงและโต้แย้ง ทั้งจริยศาสตร์ประเภทอันตริยกรรม และจริยศาสตร์แบบกฤษฎีกรรม (Phramahapornchai Siriwaro, 2016) ในแง่นี้หลักคำสอนของพระพุทธศาสนา จึงเป็นไปอย่างสอดคล้องในแนวทางเดียวกันกับหลักการที่ปรากฏในระบบกฎหมายสากลที่ยึดถือปฏิบัติกันดังที่ได้อภิปรายไว้ข้างต้นก่อนหน้านี้

5. ความสอดคล้องของระบบกฎหมายไทยกับพระพุทธศาสนา

สำหรับกรณีเจ้าหน้าที่รัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำลายชีวิตมนุษย์ที่ระบบกฎหมายยอมรับอย่าง ผู้พิพากษาที่พิพากษาสั่งประหารชีวิตจำเลย เพชฆาตผู้ลงมือประหารนักโทษ หรือเจ้าพนักงานตำรวจที่วิสามัญฆาตกรรมผู้ต้องหา กรณีในทางกฎหมายเหล่านี้อาจจะไม่เกี่ยวข้องกับโดยตรงกับติตติยปาราชิกก็จริงแต่มีความเกี่ยวข้องกับมโนทัศน์เรื่องปาณาติบาตกรรมในพระพุทธศาสนา แต่ผู้ศึกษาวิจัยเห็นว่าควรจะมีการวิเคราะห์ควบคู่รวมกันไปอีกประเด็นหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความครบถ้วนทั้งในเชิงเนื้อหาคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ว่าด้วยการพรากชีวิตมนุษย์ ทั้งในส่วนของการวินัยที่ซ้อนเหลื่อมกันกับเนื้อหาในส่วนของการกระทำ โดยกรณีดังกล่าวในทางสังคมที่ยกขึ้นมาข้างต้นนี้ เมื่อพิจารณาแล้วแน่นอนว่าการกระทำเหล่านี้ย่อมจะถือเป็นการกระทำที่เข้าข่ายการเป็นปาณาติบาตอย่างชัดเจน แต่การกระทำดังกล่าวกลับสามารถยอมรับให้มีได้ตามระบบกฎหมาย ทำให้อาจดูคล้ายกับว่าในสังคมไทยนั้นกรอบกระบวนทัศน์ของพระพุทธศาสนากับกรอบของกฎหมายมีความไม่ลงรอยกันหรือขัดแย้งกันเอง แต่หากตีความหลักคำสอนต่าง ๆ ในเชิงปรัชญาก็สามารถที่จะทำความเข้าใจได้ว่าการที่กฎหมายยอมรับการฆ่าอาจไม่ขัดแย้งกับหลักศาสนาเสมอไป

ตามแนวคิดเชิงอภิปรายในพุทธปรัชญานั้นมีมติว่า สากลจักรวาลไม่มีจุดกำเนิดและจะดำเนินไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ไม่เว้นแม้กระทั่งทุกชีวิตที่ต่างต้องเวียนวนในสังสารวัฏ ธรรมชาติของสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่ดำรงอยู่ในจักรวาลย่อมจะต้องถูกกำกับด้วยกฎเกณฑ์ระดับสูงสุดที่ดำรงอยู่ในจักรวาลตามนิยามทั้ง 5 ประการ แต่สำหรับในส่วนของการหมุนเวียนเป็นไปของสังสารวัฏย่อมจะมีนิยามสำคัญชนิดหนึ่งซึ่งเข้ามากำหนดกฎเกณฑ์ในการเวียนว่ายนั้นซึ่งก็คือกรรมนิยามหรือที่เรียกกันอยู่ในภาษาทั่วไปว่ากฎแห่งกรรมที่ว่าด้วยบุรพกรรมในอดีตอันจะส่งผลต่อสภาวะของชีวิตในอนาคตแล้วแต่ว่ากรรมต่าง ๆ ที่เคยประกอบมาในอดีตนั้นจะส่งผลไปในทิศทางใด หากพิจารณาในส่วนของการกฎแห่งกรรมนี้แล้วก็

สามารถที่จะเห็นได้ว่าความตายและสาเหตุของการตายจะถูกเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของคำอธิบายเรื่อง การเปลี่ยนแปลงภพภูมิอยู่เสมอ สำหรับพระพุทธศาสนาแล้วความตายไม่ถือเป็นจุดสิ้นสุดของชีวิตแต่ เป็นปรากฏการณ์ชั่วคราวบนโลกไม่ต่างจากหยาดน้ำค้างบนใบหญ้าไม่มีอะไรที่เราจะพึงยึดมั่นได้เลยใน ชีวิต ความตายมาคู่กับการเกิดเปรียบเสมือนการหมุนเวียนของฤดูกาลเท่านั้น (Promta, 2005) ซึ่งก็ ตรงกันกับปรัชญาเอเชียอีกหลายแขนงที่ถือเอาความตายเป็นส่วนหนึ่งของการเดินทางใน ฐานะของการเป็นเพียงสถานีเปลี่ยนผ่านจากสภาวะหนึ่งไปสู่อีกสภาวะหนึ่งเท่านั้น แม้พระพุทธศาสนา จะสอนให้ผู้คนประกอบแต่กรรมดีงดเว้นการเบียดเบียนชีวิตซึ่งกันและกัน แต่ในขณะเดียวกัน พระพุทธศาสนาก็แสดงให้เห็นว่าในบางครั้งความตายและการฆ่าก็เกิดขึ้นอย่างไม่สามารถที่จะ หลีกเลี่ยงได้เนื่องจากทุกอย่างคือผลแห่งกรรมซึ่งบุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องย่อมต้องวางอุเบกขาให้ผล แห่งกรรมเหล่านั้นเป็นไป เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วความตายจึงเป็นเหมือนเหตุการณ์ (event) สำคัญที่ บ่อยครั้งถูกอธิบายรวมกันไปกับเรื่องกฎแห่งกรรม ยกตัวอย่างเช่น กรณีการนิพพานของพระโมค- คัลลานะ ที่แม้ท่านจะสามารถหลบหนีการรุมประหารจากกลุ่มโจรได้ แต่ท่านก็ไม่ทำ เนื่องจากเห็นว่า โดยกรรมของท่านเอง และโดยกรรมของกลุ่มโจรก็就会被กำหนดให้เหตุการณ์นี้เกิดขึ้น ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะ เป็นไปตามกฎแห่งกรรม (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) หรือในกรณีที่เริ่มต้น บัญญัติของตติยปาราชิกสิกขาบท ที่มีเหตุการณ์ทำอัตวินิบาตกรรมหมู่ และมีการยึดมือภิกษุด้วย กันเองประหารกันเอง รวมทั้งมีการจ้างวานดาเถนมิคลินทิกะให้ทำการประหัตประหารตน กรณีนี้ ก็เป็นไปในทำนองเดียวกันกับกรณีของพระโมคคัลลานะคือ เป็นกรณีที่พระภิกษุในจำนวนนั้นต่างก็มี เหตุจากบุรพกรรมในอดีตชาติ ทำให้ในชาติปัจจุบันก็ต้องมีชะตากรรมและเกิดเหตุการณ์เหล่านี้ขึ้น

ในแง่นี้เองจึงเห็นได้ว่า ความตายรวมทั้งสาเหตุแห่งความตายที่เกิดจากการฆ่านั้นเป็นเพียงส่วน หนึ่งของกระบวนการทำงานของกฎแห่งกรรมหรือกรรมนิยาม การที่บุคคลคนหนึ่งต้องตกตายด้วย สาเหตุอะไรก็ตาม ล้วนแต่มีกฎหรือนิยามมากำกับ ซึ่งนิยามที่กำกับเหล่านี้นั้นมนุษย์จะไม่สามารถที่จะ หลบหนีให้พ้น หรือเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปในทางอื่นได้หากเงื่อนไขของนิยามต่าง ๆ นั้นมีเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโดยกรรมนิยาม นอกจากนี้แล้วแม้กระทั่งความตายที่เกิดด้วยสาเหตุที่เกิดจากการ ฆ่าโดยบุคคลอื่น การฆ่านั้นย่อมไม่ใช่เป็นไปเพราะเจตจำนงของผู้กระทำมากำกับเพียงอย่างเดียว เพราะแม้พุทธปรัชญาเป็นระบบปรัชญาที่เชื่อในเรื่องเจตจำนงเสรี (free will) ที่ทุกอย่างเกิดจาก ประกอบกรรมหรือการกระทำของตน แต่เชื่อว่าการประกอบกรรมใด ๆ นั้นจะมีได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การถูกกำกับด้วยกฎแห่งกรรมเลย ในความเป็นจริงแล้วการที่ผู้กระทำผู้นั้นเลือกที่จะกระทำการฆ่า บุคคลอื่นแม้จะมีส่วนหนึ่งเกิดจากเจตนาส่วนตัวของบุคคลนั้น แต่ก็ย่อมมีอีกส่วนหนึ่งที่เป็นผลจากบุรพ กรรมมาเหนี่ยวนำจิตเจตนาเช่นนั้นด้วยเช่นกัน หรืออาจกล่าวสรุปให้เกิดความชัดเจนได้ว่า หากใคร จะต้องถึงที่ตายก็เป็นเรื่องของกรรมกำหนดซึ่งไม่สามารถหนีพ้น และแม้จะตายด้วยการถูกฆ่าโดย บุคคลอื่นก็เป็นเพราะกรรมกำหนดให้บุคคลนั้นลงมือฆ่าตนเอง

กฎแห่งเหตุและผลในพระพุทธศาสนาได้ถูกกล่าวไว้ในเรื่องนิยาม 5 โดยกรรมนิยาม ที่หมายถึงกฎเกณฑ์แห่งเหตุและผลเกี่ยวกับการกระทำของมนุษย์ เช่นที่เรียกว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ซึ่งเป็นหนึ่งในนิยามห้าประการ ดังนั้นแม้เรื่องกรรมจะไม่ใช้อธิบายทุกปรากฏการณ์ในชีวิต แต่สำหรับเรื่องการกระทำของมนุษย์แล้วย่อมใช้หลักเกณฑ์เรื่องกรรมนิยามได้ตามทัศนะของพระพุทธโฆษาจารย์ (Phradharmapitaka (P. A. Payutto), 1999) การที่ผู้พิพากษาที่พิพากษาสั่งประหารชีวิตจำเลย เพชฆาตผู้ลงมือประหารนักโทษ หรือเจ้าพนักงานตำรวจที่วิสามัญฆาตกรรมผู้ต้องหา สิ่งเหล่านี้ย่อมถือเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิยามทั้งห้าประการโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรรมนิยามด้วยเช่นเดียวกัน ดังที่พระพุทธทาสภิกขุ ได้แสดงความเห็นไว้ว่าเจ้าพนักงานเหล่านี้เพียงแต่ทำหน้าที่เป็นผู้ชี้กรรมเท่านั้น (Kraiwichian, 2003) การที่เจ้าหน้าที่รัฐจะต้องกระทำตามหน้าที่ของตน หรือการที่นักโทษ จำเลย ผู้ต้องหาจะต้องถูกปลิดชีวิตลงไป ทั้งหมดก็ล้วนแต่เกิดจากผลการประกอบกรรมของตนในอดีต ซึ่งทำให้กรรมเหล่านี้ไม่ขัดหรือแย้งกับหลักการในพระพุทธศาสนา อีกทั้งหากมองว่าการที่เจ้าหน้าที่รัฐกระทำการยุติชีวิตบุคคลที่มีความชั่วร้ายและเป็นภัยต่อสังคม นอกจากในทางสังคมจะทำให้เกิดความปลอดภัยต่อคนหมู่มากแล้วในทางพระพุทธศาสนาก็ถือว่าแม้จะเป็นการก่อปาณาติบาตกรรม แต่หากมิได้เป็นการกระทำลงไปด้วยอกุศลมูลแรงกล้า ทั้งยังทำไปด้วยกุศลมูลที่ต้องการจะปกป้องชีวิตอื่นด้วยการปลิดชีวิตโจรผู้ร้ายที่ก่อโทษแก่สังคมโลก ดังนั้นการเอาความผิดของตนที่กระทำด้วยกุศลเจตนาอันเสียสละเข้าแลกกับความปลอดภัยของสังคมเช่นนี้ ย่อมจะมีผลเป็นบาปชนิดเบาตามแนวคิดเรื่องการประเมินความรุนแรงของการก่อปาณาติบาตกรรมแล้วเนื่องจากเป็นการกระทำตามหน้าที่ด้วยกุศลเจตนา ในแง่นี้เองกรณีดังกล่าวนี้หากอาศัยการตีความดังกล่าวข้างต้นย่อมจะทำให้ระบบกฎหมายของสังคมไทยไม่ขัดหรือแย้งกันกับหลักการในพระพุทธศาสนาแต่อย่างใด ทั้งยังสามารถดำรงอยู่ร่วมกันด้วยแนวทางที่เกื้อกูลสนับสนุนกันให้เกิดความชอบด้วยตรรกะเหตุผลอีกด้วย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

สถานะทางนิติปรัชญาในแง่ของบ่อเกิดและที่มาของกฎเกณฑ์ที่ปรากฏยุติปาราชิกกัณฑ์และพระวินัยเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องอาศัยแนวคิดทั้งแบบนิติธรรมชาตินิยม (legal naturalism) และนิติปฏิฐานนิยม (legal positivism) อย่างผสมผสานกัน ทั้งนี้ก็เพื่อให้การควบคุมสังคมให้เกิดความสงบนั้นสามารถกระทำได้อย่างครบวงจรตั้งแต่การวินิจฉัยตลอดไปจนถึงการปรับอัตราโทษ ลักษณะของความผสมผสานเหล่านี้เป็นคุณลักษณะที่พบเจอได้ทั้งในระบบกฎหมายสากลและในพระวินัยและถือเป็นคุณลักษณะที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้หากต้องการให้กฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นนั้นสามารถที่จะถูกบังคับใช้ได้อย่างศักดิ์สิทธิ์และมีประสิทธิภาพ

ความผสมผสานในประเด็นเรื่องสถานะทางนิติปรัชญาเรื่องบ่อเกิดและที่มาของกฎหมายข้างต้นนี้ยังส่งผลมาถึงรูปแบบที่ผสมผสานกันในทางจริยศาสตร์เช่นกัน แม้พระวินัยไม่มีฐานมาจากปรัชญาทั้งสองแบบ คือทั้งทัศนะแบบกรณียธรรม (deontological ethics) และอันตริวิทยา (teleological ethics) แต่ฐานคิดการเกิดพระวินัยก็อาจสอดคล้องกับแนวคิดทางจริยศาสตร์ข้างต้นทั้งคู่ ในแง่นี้เองย่อมก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในทางปฏิบัติ เนื่องจากการผสมผสานสองแนวคิดทางจริยศาสตร์ดังกล่าวระหว่างการให้สำคัญต่อการประเมินคุณค่าที่เหตุและที่ผลลัพธ์มาประกอบใช้ร่วมกันก็ยังทำให้เกิดผลดีประการที่สำคัญคือ ทำให้ระบบปทัสถานทั้งในกฎหมายและพระวินัยมีหลักการที่มั่นคงสำคัญในการประเมินคุณค่าของการกระทำอย่างมีความสม่ำเสมอเหมือนกัน (consistency) โดยไม่มีกรณีพหุมাত্রฐานเกิดขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็สร้างข้อยกเว้นบางประการที่นำเอาคุณค่าบางอย่างที่มีความสำคัญเป็นพิเศษบรรจุเข้าไปในระบบการประเมินคุณค่าโดยไม่ได้ทำให้ความสม่ำเสมอดังกล่าวนี้สูญเสียไป สิ่งเหล่านี้ยิ่งจะยอมเพิ่มความแข็งแกร่งและชอบธรรมในแง่ของตรรกะเหตุผลในการบังคับใช้รวมตลอดจนถึงเพิ่มความทำให้ระบบปทัสถานของทั้งกฎหมายและพระวินัยมีความยืดหยุ่นและสะท้อนคุณค่าต่าง ๆ ของสังคมเอาไว้ได้เป็นอย่างดี

บทสรุป

ผลการศึกษาเชิงปรัชญาเปรียบเทียบระบบคิดทางปรัชญาจากหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาและระบบคิดทางปรัชญาประยุกต์อย่างนิติปรัชญา พบว่านิติปรัชญาว่าด้วยการทำลายชีวิตมนุษย์ในแง่มุขมปิรัชญานั้นประกอบไปด้วยทั้งมโนทัศน์ตามแนวคิดธรรมชาตินิยมในแง่ของเนื้อหาของข้อบังคับและนิติปฏิธานนิยมในแง่ของการกำหนดอัตราโทษและสภาพบังคับ ในขณะที่ตติยปาราชิกกัณฑ์รวมทั้งพระวินัยทั้งหมดมีคุณสมบัติเป็นชุดปทัสถาน โดยตติยปาราชิกกัณฑ์นั้นมีเนื้อหาอย่างสมบูรณ์ในตัวในส่วนขององค์ประกอบในการวินิจฉัย มีการแสดงถึงตัวอย่างการปรับใช้พระวินัยกับกรณีต่าง ๆ โดยจะมีผลที่แตกต่างกันหากองค์ประกอบในการวินิจฉัยมีความแตกต่างกัน นอกจากนี้แล้วพบว่ามโนทัศน์ในทางนิติปรัชญาที่คล้ายคลึงกันระหว่างตติยปาราชิกกัณฑ์และกฎหมายที่บังคับใช้จริง ทั้งในแง่ของการผสมผสานระหว่างแนวคิดธรรมชาตินิยมและนิติปฏิธานนิยม การใช้แนวทางจริยศาสตร์ที่ไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นกรณียธรรมหรืออันตริวิทยาอย่างชัดเจน และวิธีการในการปรับใช้กฎเกณฑ์หรือนิติวิธีในการวินิจฉัยในหลาย ๆ กรณี

ทำให้เห็นว่าหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในตติยปาราชิกกัณฑ์นั้นแม้จะมีสถานะเป็นดุษฎีบทในทางศาสนา (religious text) ในหากพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วยังถือว่าเป็นเนื้อหาเข้าลักษณะของการเป็นดุษฎีบททางวิชาการ (academic text) ที่แสดงถึงระบบกฎเกณฑ์และทัศนะทางนิติปรัชญาที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนเป็นระบบในตัว ทำให้เห็นถึงความกว้างขวางและหนักแน่นรัดกุมของระบบพุทธปรัชญาในภาพรวมได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังทำให้เป็นที่กระจ่างชัดถึงพระปรีชา

ญาณของพระพุทธเจ้า ที่แม้จะทรงเผยแผ่หลักคำสอนเพื่อมุ่งหมายในการดับทุกข์ แต่กระนั้นเนื้อหาที่อยู่ภายในหลักคำสอนต่าง ๆ ก็ยังมีความเป็นปรัชญาที่ท้าทายต่อกาลเวลาและระบบเหตุผลอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการศึกษาที่พบว่าตติยปาราชิกกัณฑ์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพระวินัยเป็นระบบกฎเกณฑ์ที่มีธรรมชาติของความเป็นกฎหมายสูงมากรวมทั้งยังปรากฏหลักการในเชิงนิติปรัชญาดำรงอยู่อย่างรัดกุมทั้งในส่วนของข้อบัญญัติหลัก ทั้งในแง่ของวิธีการวินิจฉัยและผลลัพธ์จากการละเมิดฝ่าฝืน รวมไปถึงรายละเอียดปลีกย่อยที่ใช้ประกอบการวินิจฉัยซึ่งครอบคลุมกรณีต่าง ๆ อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ดังนั้นผลการศึกษาตติยปาราชิกสิกขาบทจึงเป็นเครื่องสะท้อนและยืนยันว่าพระวินัยเป็นระบบคิดทางปรัชญาที่มีเหตุผลมีกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน มิได้เป็นเพียงระเบียบข้อห้ามที่เกาโบราณคร่ำครึล้าสมัย การปรับใช้พระวินัยในหมู่สงฆ์จึงเป็นไปด้วยหลักการที่ปรากฏชัดในพระคัมภีร์โดยไม่ได้เป็นไปตามอำเภอใจของภิกษุสงฆ์หรือบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ในฝ่ายปกครองของบ้านเมืองเพียงบุคคลใดบุคคลหนึ่ง การเล็งเห็นคุณค่าของพระวินัยเทียบเท่ากับกฎหมายในแง่ที่ว่าให้ส่งเสริมสภาพบังคับของพระวินัยที่มีต่อหมู่สงฆ์ให้เกิดการบังคับอย่างเป็นกิจจะลักษณะและอย่างเคร่งครัดเช่นเดียวกับกฎหมายสำหรับคฤหัสถ์จึงเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดขึ้น แม้สิกขาบทเล็กน้อยก็มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างสภาพบังคับขึ้นเพื่อให้พระวินัยดำรงอยู่อย่างมั่นคง ซึ่งจะส่งผลต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาโดยรวมในสังคมไทยด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) การศึกษาเชิงปรัชญาเปรียบเทียบระหว่างพุทธปรัชญากับปรัชญาแขนงอื่น ยังมีไม่มากนัก การศึกษาเชิงปรัชญาเปรียบเทียบระหว่างพุทธปรัชญากับนิติปรัชญา ก็ยังไม่อยู่เป็นจำนวนน้อยเช่นกัน การศึกษาพระวินัยในสิกขาบทอื่นเปรียบเทียบกับนิติปรัชญาจึงเป็นประเด็นศึกษาที่น่าสนใจ

2) นอกจากการศึกษาเปรียบเทียบพระวินัยในรายสิกขาบทใดสิกขาบทหนึ่งแล้ว อาจทำการศึกษาทั้งระบบพระวินัยโดยวิเคราะห์ในเชิงนิติปรัชญาก็น่าจะทำให้เห็นภาพรวมทั้งระบบที่กระจ่างชัดมากขึ้น

3) แม้เนื้อหาในส่วนของพระคัมภีร์อื่นนอกจากพระวินัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระธรรมคำสอนที่ปรากฏในสูตรต้นตปฏิกจำนวนมากก็มีแง่มุมที่สามารถศึกษาในเชิงปรัชญาเปรียบเทียบระหว่างพุทธปรัชญาและนิติปรัชญาได้เช่นกัน การศึกษาวิจัยในแง่มุมนี้ก็จะยิ่งจะทำให้สามารถเปิดพรมแดนของพุทธปรัชญาให้เกิดความกว้างขวางมากยิ่งขึ้นได้

References

- Audi, R. (1999). *The Cambridge Dictionary of Philosophy* (2nd ed.). Cambridge University Press.
- Brix, B.H. (2005). Legal Positivism. In Martin P. Golding & William A. Edmundson (eds.), *Philosophy of Law and Legal Theory* (pp. 29–49). Blackwell Publishing.
- Budziszewski, J. (2021). *Commentary on Thomas Aquinas's Treatise on Divine Law*. Cambridge University Press.
- Chiangkoon, W. (2012). *Philosophy of Politic Economic and Society* (5th ed.). Duantula Press.
- Kasemsap, P. (2010). *Philosophy of Law* (11th ed.). Thammasat University Press.
- Kraiwichian, T. (2003). *Ethics of Lawyer in Collection of Lectures in Principle of Law Profession*. Winyoochon Press.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas*. MCU Press.
- Marmor, A. (2011). *Philosophy of Law*. Princeton University Press.
- Murphy, M.C. (2005). Natural Law Theory. In Martin P. Golding & William A. Edmundson (eds.), *Philosophy of Law and Legal Theory* (pp. 15–28). Blackwell Publishing.
- Na Nakorn, K. (2006). *Criminal Law* (9th ed.). Winyuchon.
- Office of the Council of State. (2021, February). *Penal Code of The Kingdom of Thailand*.
<https://www.krisdika.go.th/librarian/getfile?sysid=390505&ext=htm>
- Panintrarux, P. (2019). *Assaulting Medical Personnel as an Aggravating Factor*[Master's Thesis, Thammasat University].
- Phraburakorn Theerasaro., & Phrakhrupalatchio Cheewitintriyo. (2018). Relation Between Philosophy Religion and Science. In Banjong Sodadee (eds.), *Basic Philosophy* (5th ed.). (pp. 29–64). MCU Press.
- Phradharmapitaka (P. A. Payutto). (1995) *Abortion When does Life start Abortion in Buddhism View* (2nd ed.). Buddhadharma Foundation.
- Phramahamaghavin Purisuttamo. (2014). *Comparative Study of Theravada and Mahayana Doctrine*. MBU Press.
- Phramahapornchai Siriwaro. (2016). Is Buddhist Ethics Teleological Ethics or Deontological Ethics. *Journal of Graduate Study Review*, 12(2), 49–63.
- Phramahasurachai Chayaphiwattano. (2017). Buddhist Ethics on Killing. *Ramkhamhaeng University Journal of Humanities Edition*, 36(1), 139–160.
- Phramethithammaphorn (Prayoon Dharmajitto). (1989). *Ancient Greek Philosophy*. MCU Press.

- Phraphromkhunaphon (P.A. Payutto). (2016). *Dictionary of Buddhism* (27th ed.). Dharmasapa Buddhism Press.
- Phrasomchai Payogo. (2013). Buddhist Ethics and the Problems of Panatipata in Theravada Buddhism. *Journal of Graduate Study Review*(Special Edition: *Buddha's Enlightenment for the Well-Being of Humanity*), (1), 466–487.
- Phradharmapitaka (P. A. Payutto). (1999). *Karma, Hell–Heaven for New Generation* (6th ed.). Sahadharmika Press.
- Pruksadachan, S. (2017). *Modern Legal Positivism: Hans Kelsen and H.L.A. Hart on the Concept of Law Critical Analysis*[Master's Thesis, Thammasat University].
- Promta, S. (2005). Buddhism and Death Penalty. *Journal of Buddhist Studies Chulalongkorn University*, 12(3), 5–116.
- Promta, S. (2005). *Buddhist and Ethical Problems Prostitute Abortion and Euthanasia* (3rd ed.). Chulalongkorn University Press.
- Ploichum, S. (2017). *Buddhist Philosophy in Sutta Pitaka* (2nd ed.). Salakarnpim.
- Singsuriya, P. (2011, April 16). *Consequentialism/Teleology*.
<http://www.parst.or.th/philospedia/consequentialism.html>
- Tangthuam, S. (2019). *Aggravated Circumstances on the Offence of Murder: A Study on Murder of a Buddhist Monk, Novice, Holy Man, Clergyman or Leader of Any Religions due to Religious Hatred*[Master's Thesis, Thammasat University].
- Tebbit, M. (2005). *Philosophy of Law* (2nd ed.). Routledge.
- Tingsuk, A. (2014). *Offences Against Life that are of "Light Punishment"*[Master's Thesis, Dhurakij Pundit University].
- Wongsappakarn, W. (2011, April 16). *Deontological Ethics*.
<http://www.parst.or.th/philospedia/Deontologicaethics.html>